

BESLUT

2017-06-26

Dnr: 16/02621

SAKEN

Morgon i P4 Dalarna, 2016-09-08, inslag om miljömärkta skogsbolag; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslagen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGEN

Löpande under morgonen sändes inslag om att miljömärkta skogsbolag i Dalarna hade avverkningsanmält skogsområden som Skogsstyrelsen klassats som så kallade nyckelbiotoper. Vid sextiden på morgonen sades följande.

(Programledare 1) – Det kommer handla om skog den här morgonen. Skog som inte borde avverkas. (Programledare 2) – Ja, i dag kan P4 Dalarna avslöja att miljömärkta skogsbolag i Dalarna anmäler att de vill avverka skog med utrotningshotade djur och växter. Så kallade nyckelbiotoper. Trots att de här bolagen har lovat att de inte ska avverka sån skog. (Programledare 1) – Hur mycket skog handlar det om? (Programledare 2) – Ja, de senaste fem åren så har 148 såna här skogar avverkningsanmälts i Dalarna av bolag som till exempel Mellanskog [samt namn på tre andra miljömärkta skogsbolag].

Därefter intervjuades två representanter från organisationen Skydda skogen som tyckte det var förfärligt att nyckelbiotoper som har höga naturvärden riskerar att avverkas. En reporter sa sedan följande.

Totalt har Skogsstyrelsen i Dalarna under de senaste fem åren hittat 148 områden med skog som egentligen borde skyddats när de åkt ut och kontrollerat marker som har anmälts för avverkning. Avverkningsanmälningarna kommer både från privata markägare men också från bolag [namn på fyra miljömärkta skogsbolag]. Bolag som alla är certifierade enligt miljömärkningarna FSC eller PEFC.

En av representanterna för Skydda skogen sa därefter att det var skandalöst och

oseriöst av bolag med miljömärkning att anmäla dessa skogsområden för avverkning. Reportern sa att organisationen inte visste hur många av de avverkningsanmälda skogsområdena som verkligen avverkas men att mörkertalet för hur många skogsområden med höga naturvärden som huggs ner enligt organisationen Skydda skogen troligtvis är stort.

Klockan 6.30 sändes följande inslag.

(Reporter) – I dag kan P4 Dalarna avslöja att miljömärkta skogsbolag i Dalarna vill avverka skog med utrotningshotade djur och växter trots att de lovat att bevara sån skog. Det här gäller till exempel [namn på tre miljömärkta skogsbolag]. Inte bra, säger [personnamn] som är skogsvårdskonsulent på Skogsstyrelsen.

En kort intervju med skogsvårdskonsumenten spelades upp. Därefter sa reportern följande.

Men LRF Skogsägarna som företräder privata skogsägare och skogsägarföreningar, de menar att Skogsstyrelsen och en skogsägare kan göra olika bedömningar av vad som är skyddsvärd skog. Du hör mer från båda sidor under morgonen.

Mellan klockan 7.00 och 8.00 sändes inslaget med representanten för LRF Skogsägarna. Bland annat sades följande.

(Programledare) – Och klockan, den har blivit halv åtta och den här morgonen handlar det om att miljömärkta skogsbolag vill avverka skyddsvärd skog, [personnamn]? (Reporter) – Jo, det kommer ju reaktioner på det här. Organisationen Skydda skogen tycker att det är förfärligt att miljömärkta skogsbolag, som trots att de visar upp en fin miljöprofil, vill avverka skog med utrotningshotade djur och växter. [personnamn], hon sitter i styrelsen. (Representant för Skydda skogen) – Det är faktiskt skandalöst. De har ju förbundit sig att de inte ska avverka nyckelbiotoper, i och med att de är med i den här certifieringen. Och då..., då ska vi verkligen inte göra det. Jag tänker att det är väldigt oseriöst. (Reporter) – Och snart så hör du LRF:s Skogsägarna som företräder privata skogsägare och skogsägarföreningar. LRF Skogsägarna, de menar att en skogsägare och skogsstyrelsen kan göra olika bedömningar om vad som är skyddsvärd skog. Mer om det, om en stund alltså.

Senare i inslaget intervjuades representanten för LRF Skogsägarna. Följande sades.

(Reporter) – Kopparödla, grön flodtrollslända och större vattensalamander. Hm, det är exempel på djur som är fridlysta i Sverige. Viktigt för att kunna bevara just hotade djur och växter, det är att skogarna som de bor i, så kallade nyckelbiotoper, får stå kvar. Och i dag kan P4 Dalarna avslöja att miljömärkta skogsbolag i länet avverkningsanmäler sådana här skogar, trots att det strider mot deras egna regler. Nu har jag med mig [personnamn], naturvårdsexpert på LRF Skogsägarna, som företräder privata markägare och Mellanskog, ibland andra. God morgon, [personnamn]. (Representant för LRF Skogsägarna) – God morgon. (Reporter) – Här i Dalarna, så har Skogsstyrelsen de senaste fem åren hittat 148 skogsområden som visat sig vara värdefulla nyckelbiotoper, när de åkt ut och kontrollerat avverkningsanmälningar. Och det är ju områden som alltså inte borde huggas ner. Och du företräder ju skogsbranschen. Vad säger du om det här? Vad beror det på att sådana här områden avverkningsanmäls? (Representant för LRF Skogsägarna) – Anledningen till att de

avverkningsanmäls kan ju vara lite olika. Ett viktigt skäl är att man inte vet att de är nyckelbiotoper, eller att man har gjort en annan bedömning än Skogsstyrelsen. Det andra skälet kan ju vara att man vill sätta igång en process om reservatsbildningen eller någonting motsvarande. (Reporter) – Men, du säger att det kan bero på att man gör olika be..., bedömningar av vad en nyckelbiotop är. Men om ett skogsområde, till exempel har flera rödlistade utrotningshotade arter, hur kan, hur kan man då komma fram till något annat än att det området borde bevaras? (Representant för LRF Skogsägarna) – Att det har rödlistade arter är inte i sig ett skäl för att ett område ska bli nyckelbiotop. Och det finns till exempel en studie nu i västra Dalarna, där man har visat att det finns lika mycket rödlistade arter i nyckelbiotoper som utanför nyckelbiotoper i den äldre skogen. Och det gör att nyckelbiotopsbegreppet blir väldigt diffust. Det blir en väldigt subjektiv bedömning. Och särskilt i sådana områden som i nordvästra Dalarna blir nyckelbiotopsbegreppet väldigt svåränvänt av det skälet. (Reporter) – Men har ni, liksom, rätt kompetens att bedöma om..., alltså vad som är en nyckelbiotop, då? Det är ju Skogsstyrelsen som, som gör det? (Representant för LRF Skogsägarna) – Det är Skogsstyrelsen som i sista hand avgör vad som är en nyckelbiotop. Den enskilda skogsägaren kanske inte alltid har den kompetensen att bedöma det här. Och den enskilda skogsägaren har inte heller något lagkrav på sig att, att lämna nyckelbiotoper. Men däremot så är det ju så att, i de flesta fall har den som köper virket av skogsägaren den här kompetensen. (Reporter) – Skogsägare och skogsbolag tjänar ju pengar på att hugga ner skog. Det kan inte vara så att man helt enkelt chansar och avverkningsanmäler skogsområden som egentligen har nyckelbiotopstatus, för att man vet att Skogsstyrelsen kontrollerar väldigt få områden, alltså bara cirka fem procent? (Representant för LRF Skogsägarna) – Jag ska ju... Det, det ska jag säga, så inte är fallet. Det är nog ytterst ovanligt. Det kan ju förstås vara enskilda skogsägare som inte är intresserade att bevara de här nyckelbiotoperna, eller så är det som sagt så, att den enskilda skogsägaren vill få igång en reservatbildningsprocess. För det är också ett jätteproblem för enskilda skogsägare att hans, eller hennes skog, kan göras värdelös genom en subjektiv bedömning, helt plötsligt. Det kan vara ganska stora arealer. Och där tycker jag att samhället har ett stort ansvar att skydda de skogar, där skogsägare har en stor andel nyckelbiotop. (Reporter) – Många skogsbolag i dag är ju certifierade enligt miljömärkningar som FSC eller PEFC. Skadar inte det trovärdigheten för de här märkningarna, när man avverkningsanmäler..., ja, men, sådana här skogsområden? (Representant för LRF Skogsägarna) – Jag skulle inte säga det. Det borde inte göra det, kan jag tycka. För att det är, som sagt, en subjektiv bedömning. Man..., det är..., finns ingen direkt sanning, vad som är en nyckelbiotop och inte. Och det är väldigt liten andel av det som Skogsstyrelsen bedömer ska vara nyckelbiotoper som faktiskt avverkningsanmäls. Och framför allt som avverkas i slutändan. Sedan finns det förstås misstag man gör, där man borde ha upptäckt det här, men de är väldigt få, skulle jag nog säga. För att ... Det är klart att, att det sker misstag ibland, men för att det försvinner en nyckelbiotop betyder det inte att mängden nyckelbiotoper totalt försvinner. De, de ökar hela tiden. (Reporter) – Jag får säga tack till dig, [personnamn], naturvårdsexpert på LRF Skogsägarna. (Representant för LRF Skogsägarna) – Tack så mycket.

Klockan 8.30 sändes ett likalydande inslag med det som sändes klockan 6.30.

ANMÄLAN

Inslagen har anmälts av ett av de namngivna skogsbolagen, Mellanskog, som sammanfattningsvis anser att bolaget pekades ut i samband med en rad påståenden om bristande miljöhänsyn. Anmälaren är kritisk till att bolaget inte erbjödits tillfälle att kommentera påståendena.

Mellanskog är ett PEFC-certifierat företag. Det innebär bland annat att bolaget, och de skogsägare som är certifierade via Mellanskogs paraply, åtar sig att inte avverka nyckelbiotoper. Mellanskog gör årligen många avverkningar och ibland sker tyvärr misstag. Om det sker betraktas det som en allvarlig avvikelse, en rapport upprättas och en utredning påbörjas. Mellanskog anmäler händelsen till certifieringsorgan, aktuellt virke får inte säljas till annan certifierad aktör. Mellanskog vill betona att en sådan händelse är något som bolaget ser mycket allvarligt på. Varje år lägger Mellanskog stora resurser på att utbilda bolagets personal, senast under våren då 700 medarbetare och entreprenörer gick en heldagsutbildning i god miljöhänsyn.

I inslaget påstods att hela 148 områden hade avverkats i Dalarna, som enligt reportern inte borde ha avverkats. Efter kontakter med Skogsstyrelsen kan Mellanskog konstatera att de 148 områden som nämns i själva verket är en sammanställd lista med 650 områden, varav 117 berör företaget. Genom Mellanskogs uppföljningssystem, samt kontakt med Skogsstyrelsen, har bolaget gått igenom de aktuella områdena och kan konstatera att dessa inte är områden där fel har begåtts, tvärtom är det i många fall områden där stor hänsyn har tagits. I vissa fall är det områden där särskilda avverkningar har gjorts, i samråd med Skogsstyrelsen, för att gynna hotade arter som den vitryggiga hackspetten. I andra fall är det åtgärder där särskilda naturvärden har främjats med bidrag från Skogsstyrelsen. Det är alltså för dessa åtgärder som företaget pekas ut i media som ett företag med bristande miljöhänsyn, det kan företaget inte acceptera.

Det är troligtvis så att en journalist på P4 Dalarna begärt ut en lista med avverkningsanmälningar som berör nyckelbiotoper. Har Mellanskog då i sin anmälan ritat och tangerat biotopen så registreras ”berörd nyckelbiotop” vilket i praktiken innebär att några kvadratmeter överlappar på kartskissen. Att skog ligger i anslutning till en nyckelbiotop gör den inte per automatik till en skyddsvärd skog, vilket förutsätts i inslaget.

Det råder en begreppsförvirring i inslagen. Ett område med höga naturvärden är inte per definition en nyckelbiotop. Begreppet nyckelbiotop är ett verktyg som används av Skogsstyrelsen för att klassificera vissa områden. Precis som det sägs i inslaget är det inte olagligt att avverka dessa, däremot i princip omöjligt för ett företag som är miljöcertifierat. Om så skulle ske är det något som företaget ser mycket allvarligt på.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslagen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Anmälaren skriver att det i inslaget påstods att 148 områden hade avverkats i

Dalarna. Det stämmer inte. Reportern har inte sagt att skogarna har avverkats (eller att så inte borde ha skett). Däremot sades att det inkommit avverkningsanmälningar för 148 skogar de senaste fem åren från miljömärkta skogsbolag.

Anmälaren invänder mot siffrorna som uppges i inslaget. Det som P4 Dalarna hänvisade till är siffror för områden med nyckelbiotoper som avverkningsanmälts innan de klassats som nyckelbiotoper. Det innebär alltså att det syftar till ställen där skogen fått nyckelbiotopsstatus först när Skogsstyrelsen åkt ut och kontrollerat. Det som anmälaren hänvisar till är samtliga avverkningsanmälningar som berör nyckelbiotoper som är inventerade/registrerade på förhand. Dessa finns redan sedan tidigare i Skogsstyrelsens register och avverkas sällan, även om dessa områden också kan beröras i avverkningsanmälningar. Enligt Skogsstyrelsen är det i oregistrerade områden som de stora riskerna finns.

Det stämmer inte att enbart anmälaren namngavs i inslaget. Det var flera företag som nämndes utöver anmälaren. P4 Dalarna beslöt därför att låta branchorganisationen LRF Skogsägarna, som företräder de aktuella företagen, svara på kritiken. Inga av de namngivna företagen fanns således med i inslaget. I direkt anslutning till den kritik som organisationen Skydda skogen framför i inslaget framgick att en naturvårdsexpert på LRF skulle intervjuas senare i samma sändning. Programledaren gjorde dock en sammanfattning av LRF:s ståndpunkt då kritiken framfördes. Det framgick att LRF menade att det inte finns någon exakt definition av vad en nyckelbiotop är vilket kan leda till att en skogsägare och Skogsstyrelsen gör olika bedömningar.

Anmälaren anser att SR bidrar till begreppsförvirring genom att använda ”nyckelbiotoper” och ”områden med naturvärden” liktydigt. Främst används båda eftersom det är ett sätt att variera språket. På Skogsstyrelsens sajt står det: ”Nyckelbiotoper är skogsområden med mycket höga naturvärden. De har en nyckelroll för bevarandet av skogens hotade växter och djur.” SR kan inte se att användningen av orden bidragit till att inslaget blev felaktigt på något sätt.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLARE

Anmälaren anför bland annat följande.

Branschorganisationen LRF Skogsägarna kan ge företagets perspektiv i en bredare näringspolitisk bemärkelse, men för företagets skogliga verksamhet, efterlevnad av certifieringsregler och kontakter med Skogsstyrelsen svarar Mellanskog självt. I inslaget pekades Mellanskogs verksamhet ut specifikt, ur ett negativt och felaktigt perspektiv, utan att företaget gavs möjlighet att bemöta detta.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Vid sin prövning kan nämnden ta hänsyn till ett annat program eller inslag, förutsatt att en sådan balansering framstår som naturlig för lyssnarna. Det kan till exempel röra sig om inslag i den löpande nyhetsförmedlingen eller i en programserie. Det kan också vara ett program som programföretaget hänvisar till i samband med sändningen.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

I den löpande rapporteringen den 8 september 2016 sades bland annat att miljömärkta skogsbolag ville avverka skog med utrotningshotade djur och växter trots att de lovat att bevara sådan skog. Mellanskog och tre andra skogsbolag namngavs i rapporteringen. I inslagen framkom kritik som var av sådan art som krävde en möjlighet till bemötande. Granskningsnämnden konstaterar att en representant för branschorganisationen LRF Skogsägarna medverkade i ett inslag och redovisade skogsbolagens ståndpunkt i frågan. Företrädare för SR redovisade dessutom i flera inslag LRF Skogsägarnas uppfattning. Kritiken var så allmänt hållen att ett bemötande av branschorganisationen enligt nämndens mening var tillräckligt. Inslagen strider därför inte mot kravet på opartiskhet i det avseendet.

Vad anmälaren anför i övrigt medför inte heller att inslagen strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Jan Holmberg, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Staffan Dopping och Dag Mattsson efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.